

MĚŘENÍ VÝKONU EKONOMIKY

Alena Kopfová

Katedra finančního práva a národního hospodářství, kanc. 122

Alena.Kopfova@law.muni.cz

Výkon národního hospodářství

- Založen na využívání výrobních faktorů:
 - půda
 - vnitřně nehomogenní faktor (liší se kvalitou), omezenost rozsahu půdy
 - práce
 - pracovní síly nejsou volně zastupitelné
 - produktivita práce
 - kapitál
 - je sám výsledkem předchozí výroby
- Disponibilní množství, kvalita a dostupná úroveň technologií výrobních faktorů – hranice výrobních možností

Výstup/výkon ekonomiky

- Toková veličina (tzn. zachycuje absolutní rozměr v čase)
- Produkt – měřen tok výstupů na trhu finální produkce
- Důchod – příjmy získané za služby výrobních faktorů
 - Produkt = důchod, pokud částka placená kupujícím na trhu finální produkce se jako příjem zcela rozdělí mezi vlastníky výrobních faktorů

Produkt

- Zahrnuje pouze výrobky a služby prodávané a kupované na trzích
- Zahrnuje pouze nově vyrobené statky
- Vyloučeny: čistě peněžní transakce, směnné transakce existujícího majetku, meziprodukty

- Čistý (net) vs. hrubý (gross)
- Domácí (domestic) vs. národní (national)
- Nominální (nominal) vs. reálný (real)

Domácí vs. národní produkt

■ Domácí produkt

- Teritoriální hledisko
- HDP = celková tržní hodnota konečných výrobků a služeb vyprodukovaných v určité zemi za jeden rok

■ Národní produkt

- Hledisko národnosti
- HNP = celková tržní hodnota finální produkce vytvořené za jeden rok výrobními faktory určitého státu

Nominální vs. reálný produkt

■ Nominální HDP

- Vyjádřen v běžných cenách
- Může růst, i když fyzický objem produkce stagnuje nebo klesá
- Vliv inflace

■ Reálný HDP

- Přepočten na hladinu stálých cen

Hrubý vs. čistý produkt

- Rozdíl představuje opotřebení
- Hrubý produkt
 - Zahrnuje celkové (tzv. hrubé) investice (I_g)
- Čistý produkt
 - Zahrnuje čisté investice (I_n)

$$I_n = I_g - a$$

Metody výpočtu HDP

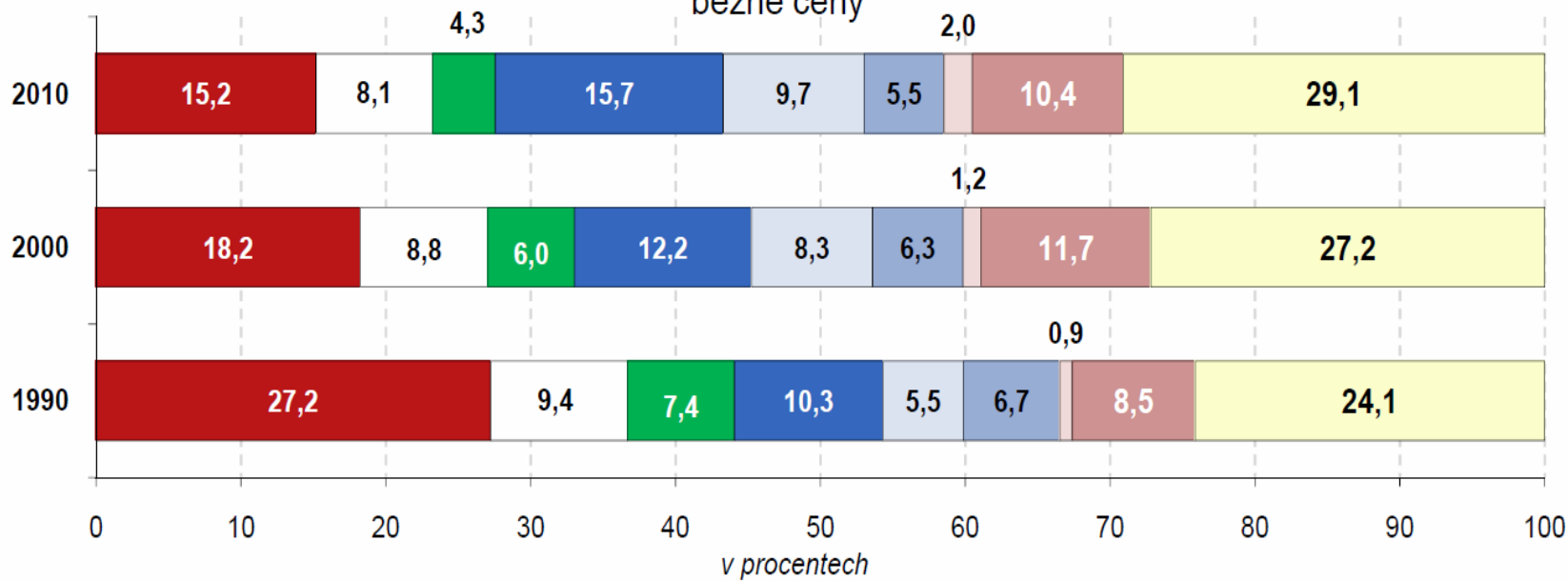
- Výdajová metoda
- Důchodová metoda
- Metoda založená na sumarizaci hodnot
přidaných zpracováním

Výdajová metoda výpočtu HDP

- Součtem všech výdajů těch, kteří konečnou produkci nakupují:
 - Výdaje domácností na spotřebu (C)
 - Hrubé investice, především podniků (I)
 - Vládní výdaje na nákup zboží a služby (G)
 - Čistý export, tedy rozdíl mezi celkovým exportem a celkovým importem (NX)
- $HDP = C + I + G + NX$

Výdaje na konečnou spotřebu domácností v letech 1990, 2000, 2010

běžné ceny

- Potraviny a nealkohol. nápoje
- Odívání a obuv
- Bydlení, voda, elektřina, plyn
- Zdraví
- Ostatní

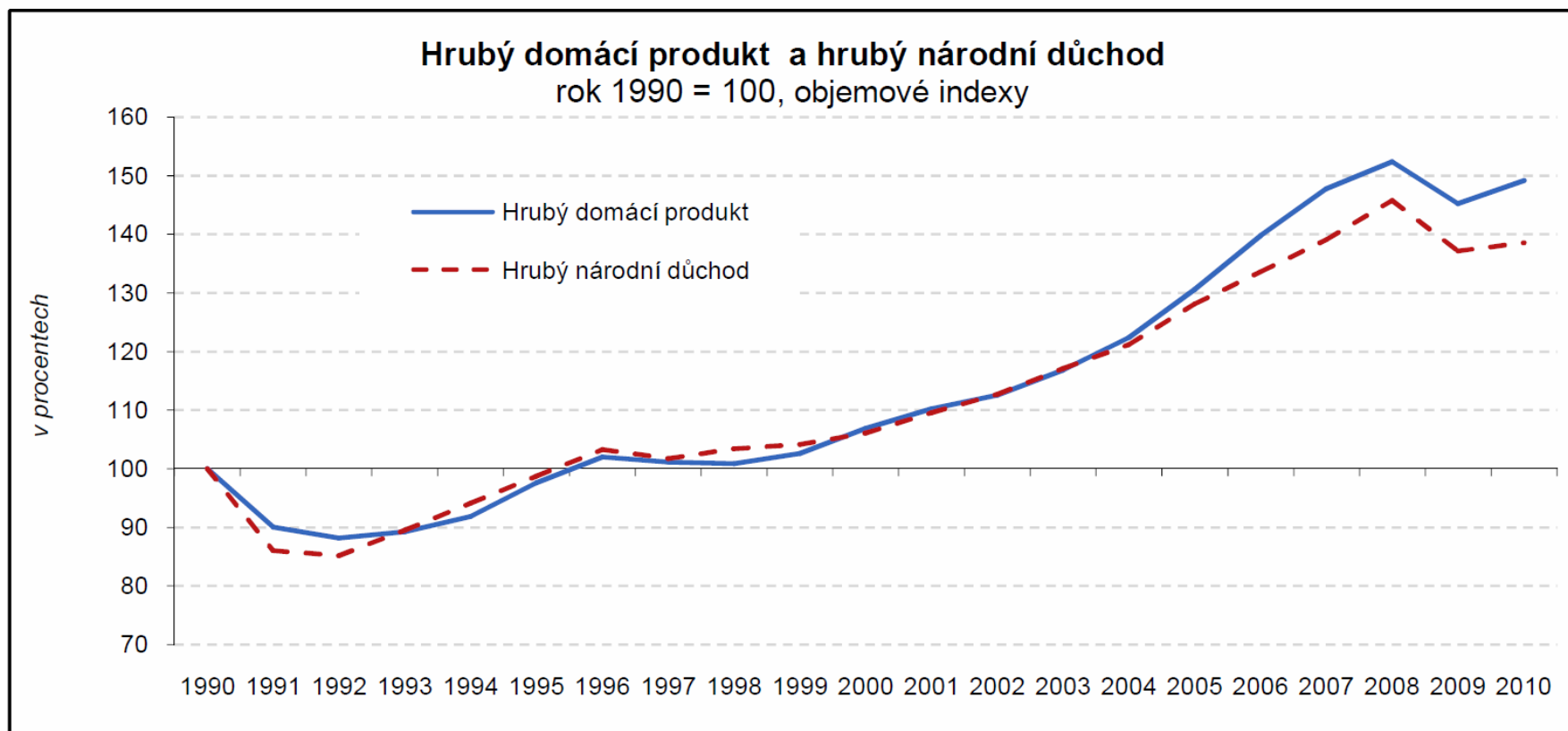
- Alkoholické nápoje, tabák a narkotika
- Nájemné (vč. imputovaného)
- Bytové vybavení, zařízení domácností; opravy
- Rekreace a kultura

Zdroj: ČSÚ

Důchodová metoda výpočtu HDP

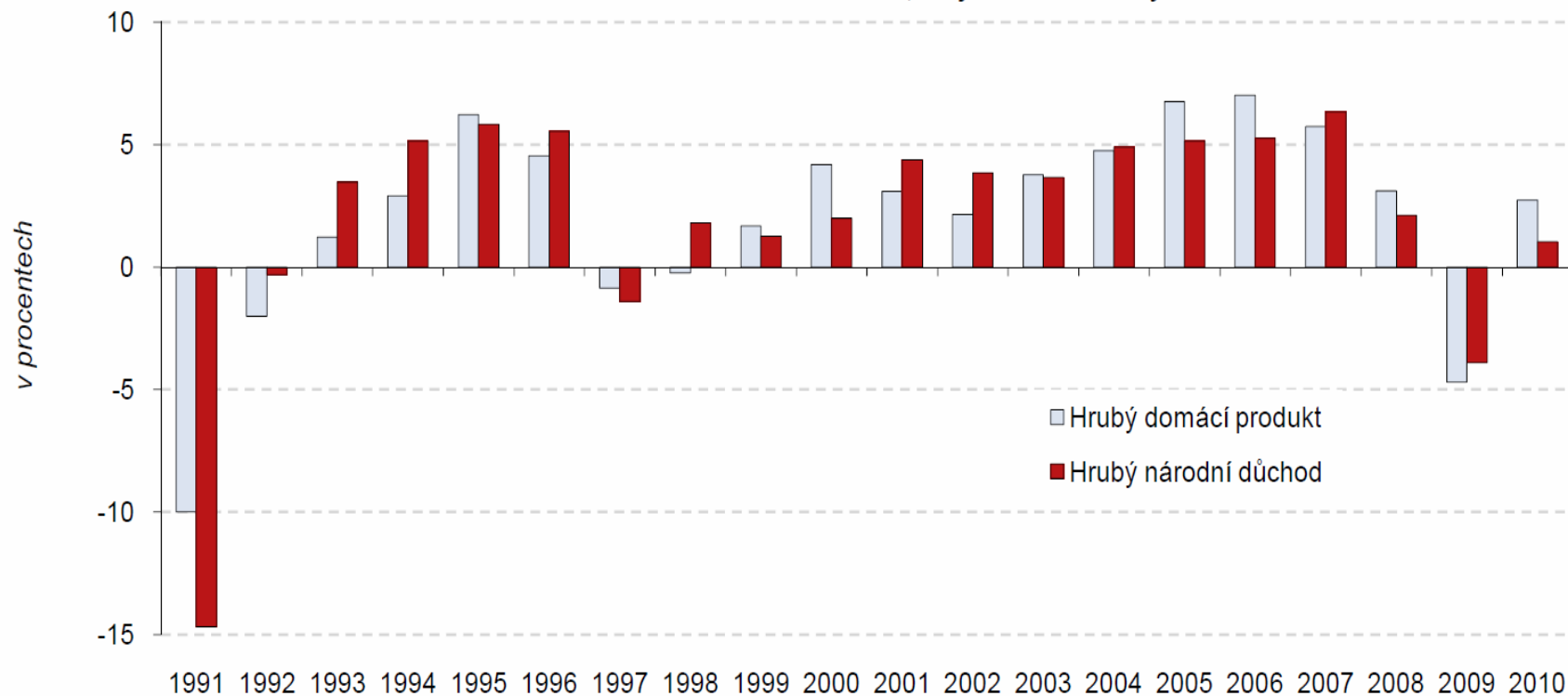
- Pomocí příjmů vlastníků výrobních faktorů:
 - Mzdy a platy zaměstnanců před zdaněním
 - Renty (důchody vlastníků půdy)
 - Podnikatelské zisky
 - Čistý úrok (rozdíl mezi inkasovaným a placeným)
 - + nepřímé daně
 - + odpisy
- Pouze příjmy tvoří národní důchod (NI = National Income) – menší než HDP

HDP a hrubý NI

Zdroj: ČSÚ

Meziroční vývoj hrubého domácího produktu a hrubého národního důchodu, objemové indexy

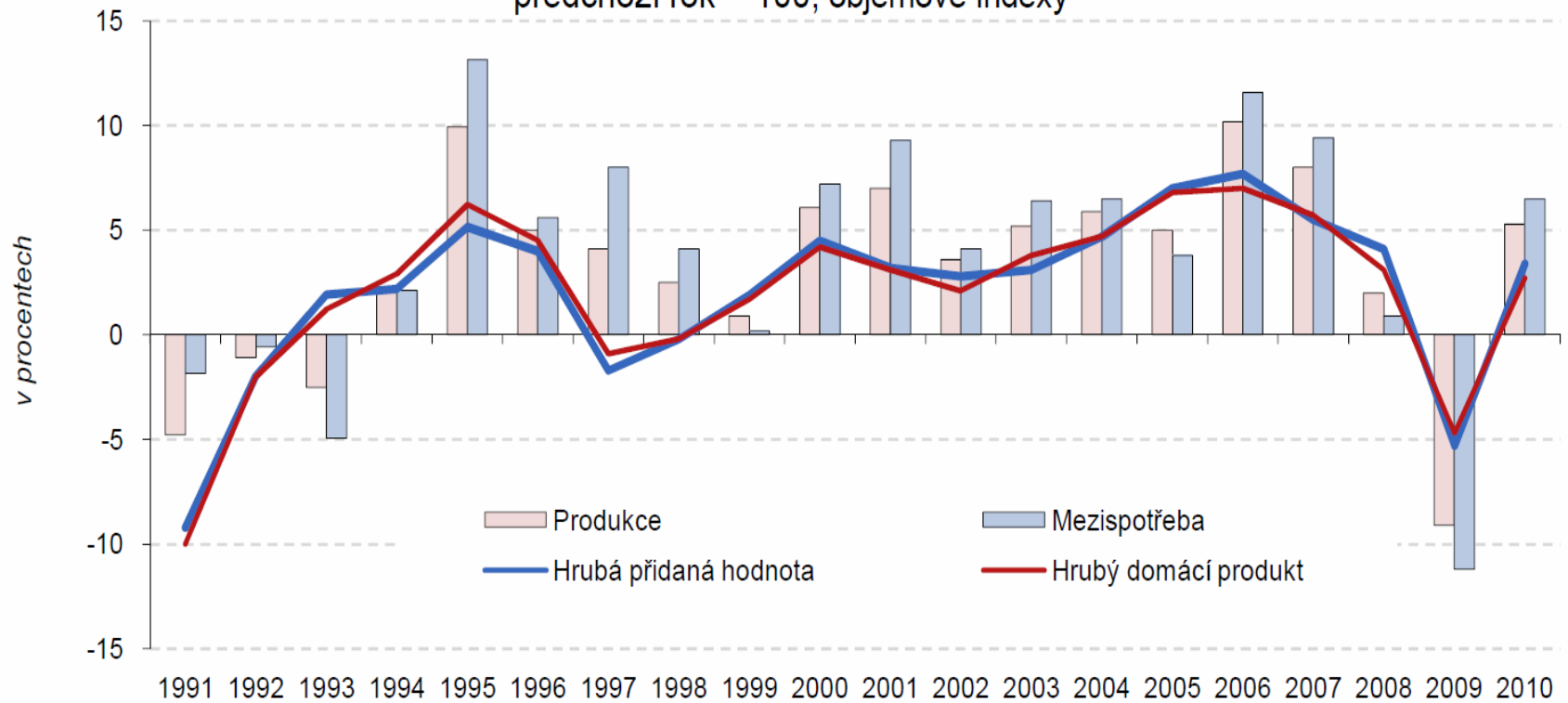

Zdroj: ČSÚ

HDP jako přidaná hodnota

	Příjmy firem	Nákupy surovin	Přidaná hodnota
Pšenice	2000	0	2000
Mouka	2700	-2000	700
Chléb	7000	-2700	4300
HDP			7000

Hrubý domácí produkt výrobní metodou předchozí rok = 100, objemové indexy

Zdroj: ČSÚ

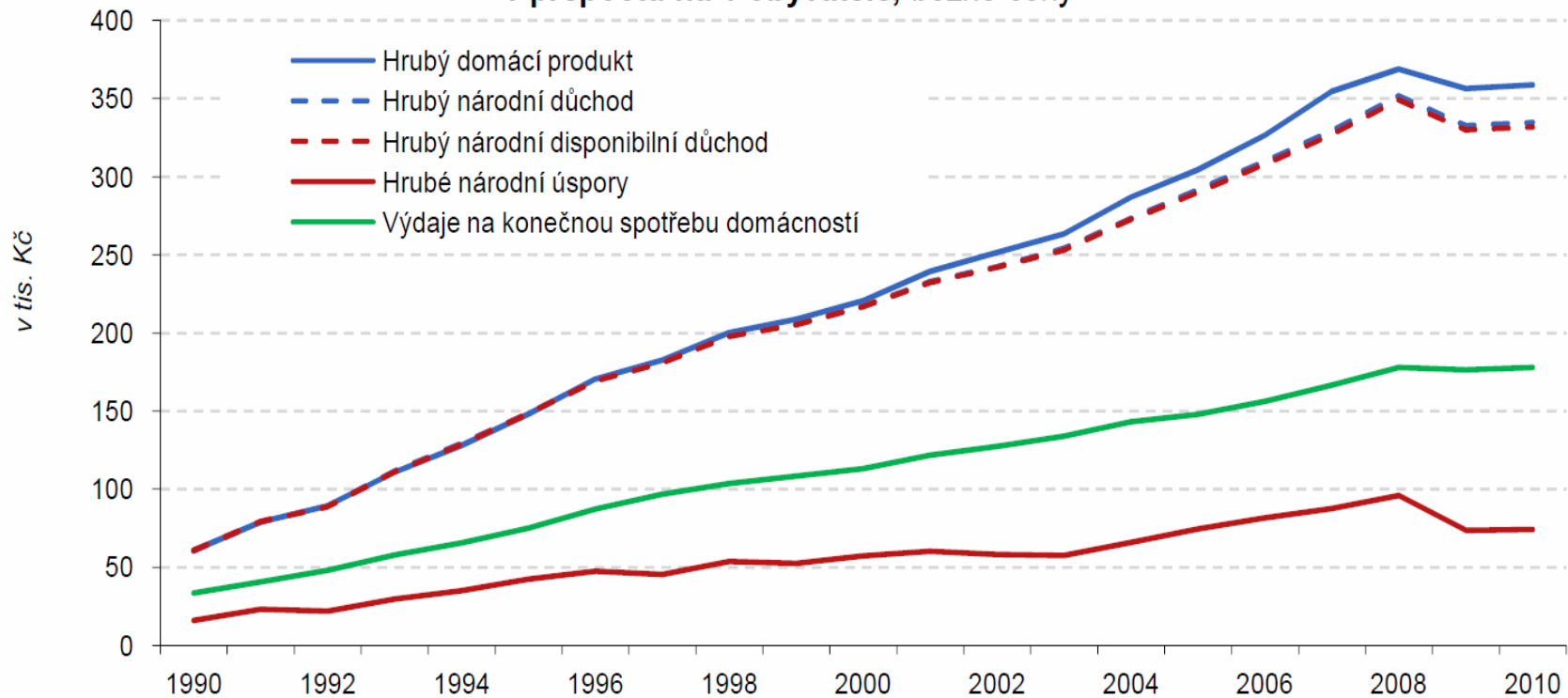
HDP nezachycuje

- Neutržní statky
- Hodnota volného času (zkracování pracovní doby)
- Škody na životním prostředí (negativní hodnota škodlivin, snižuje výkon ekonomiky, měla by se odčítat)
- Šedá/stínová/podzemní ekonomika (daňové úniky, nelegální prodej,...)
- Kvalita zboží a služeb

Makroekonomické ukazatele v ČR

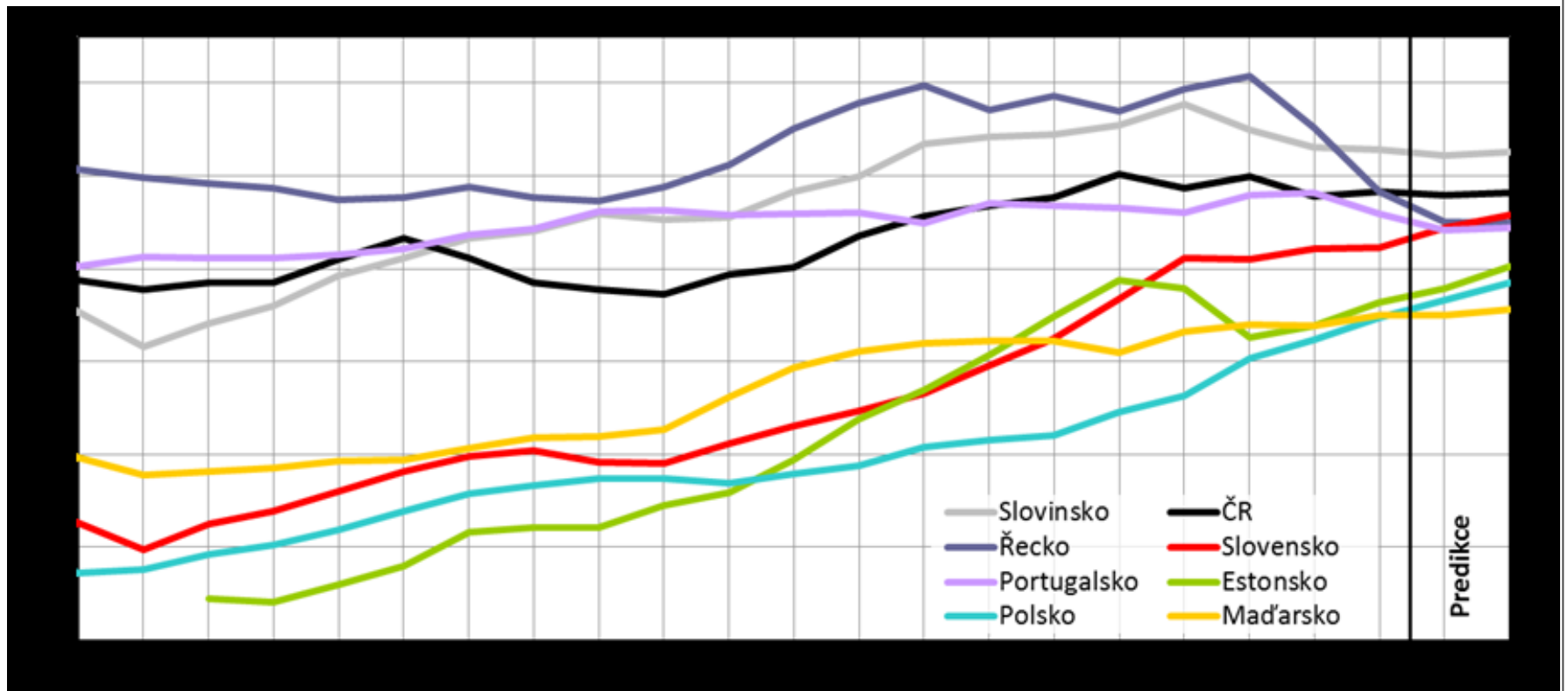
- Viz Český statistický úřad:
 - www.czso.cz
- Příp. viz Ministerstvo financí ČR
 - www.mfcr.cz

Makroekonomické bilanční ukazatele v přepočtu na 1 obyvatele, běžné ceny

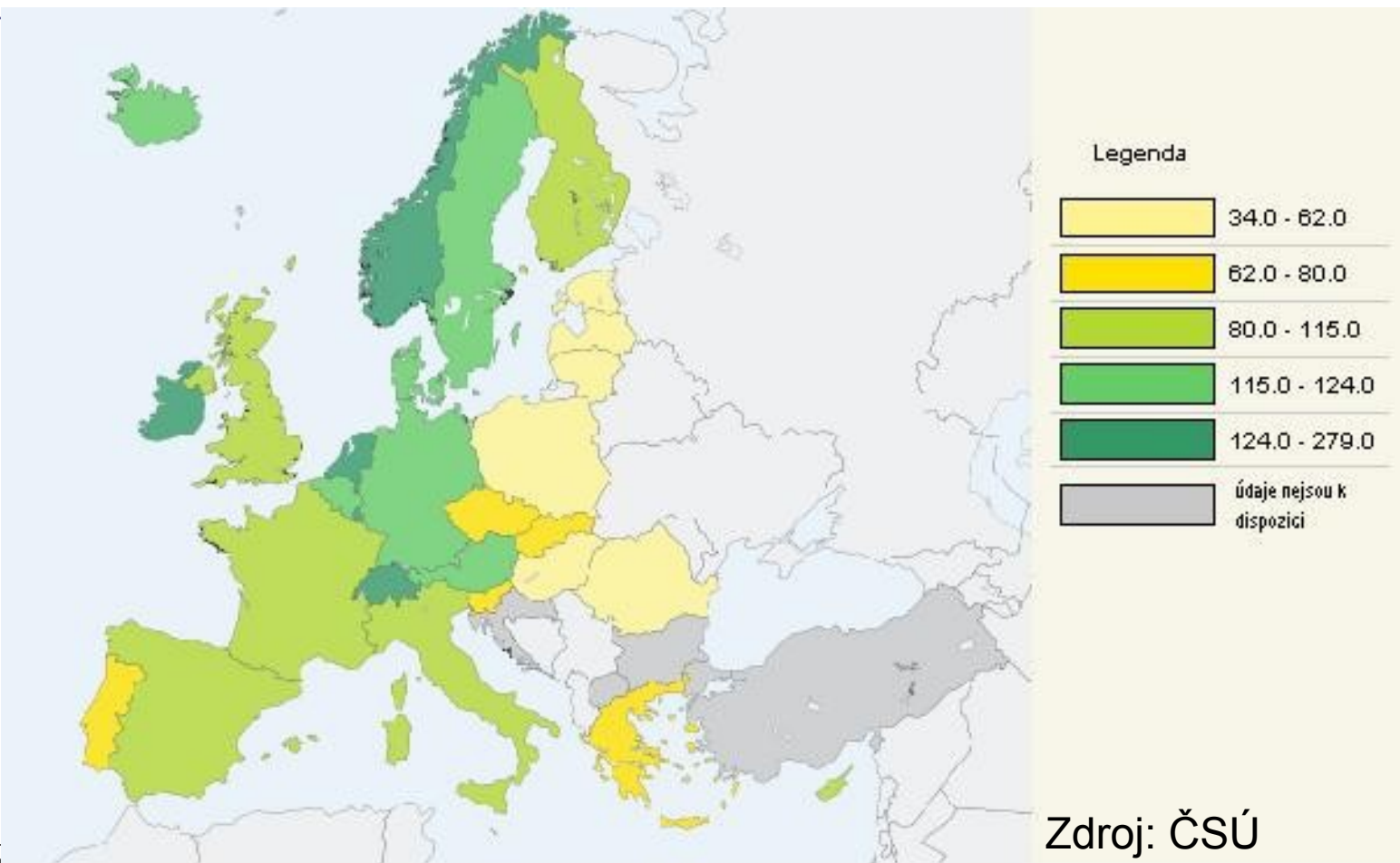
Zdroj: ČSÚ

Úroveň HDP na obyvatele při přepočtu pomocí běžné parity kupní síly (EA12 = 100)

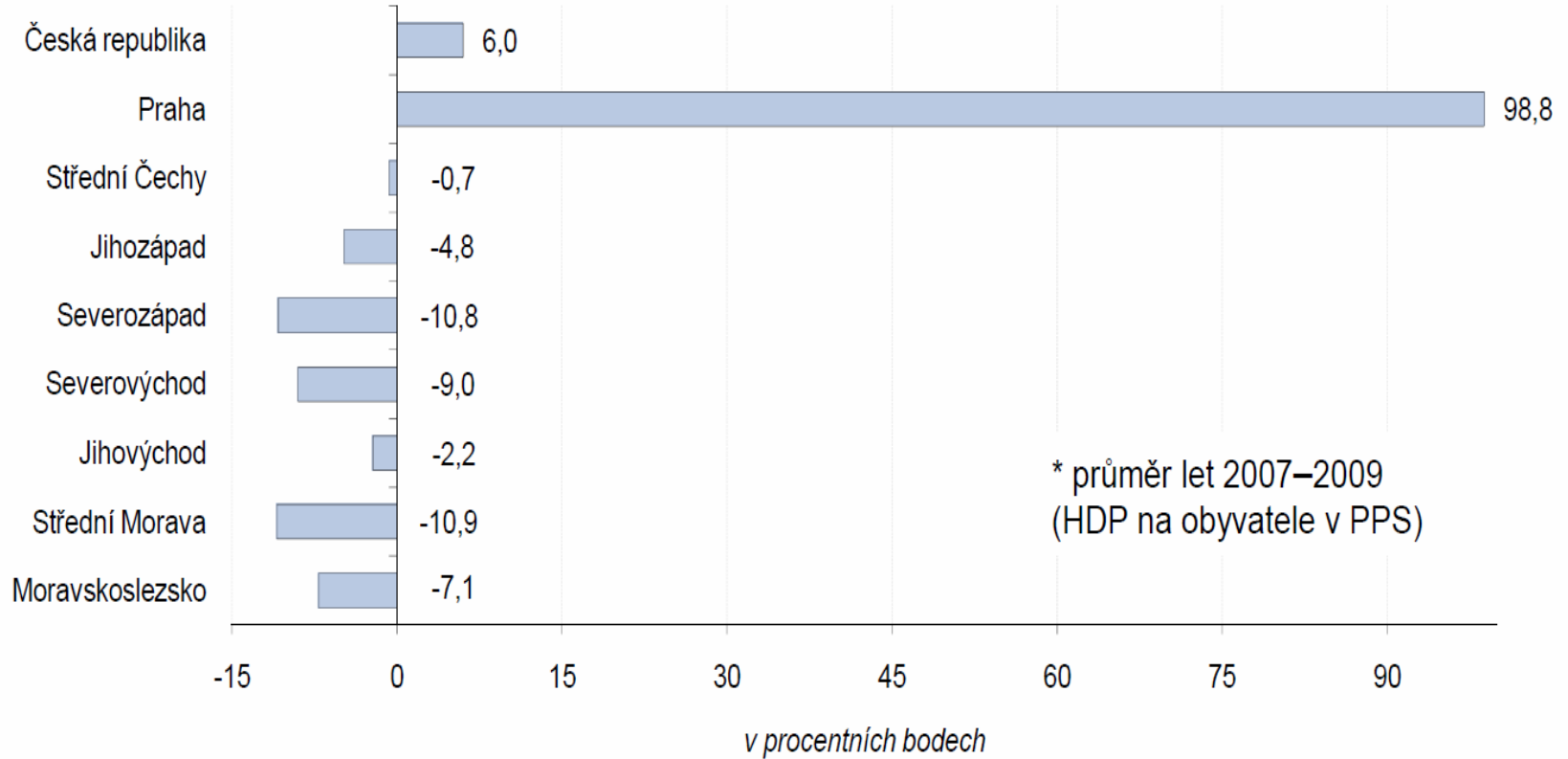
Zdroj: Eurostat, OECD, IMF, propočty MF ČR

Rozdělení zemí podle výše HDP v PPS na obyvatele (rok 2009)

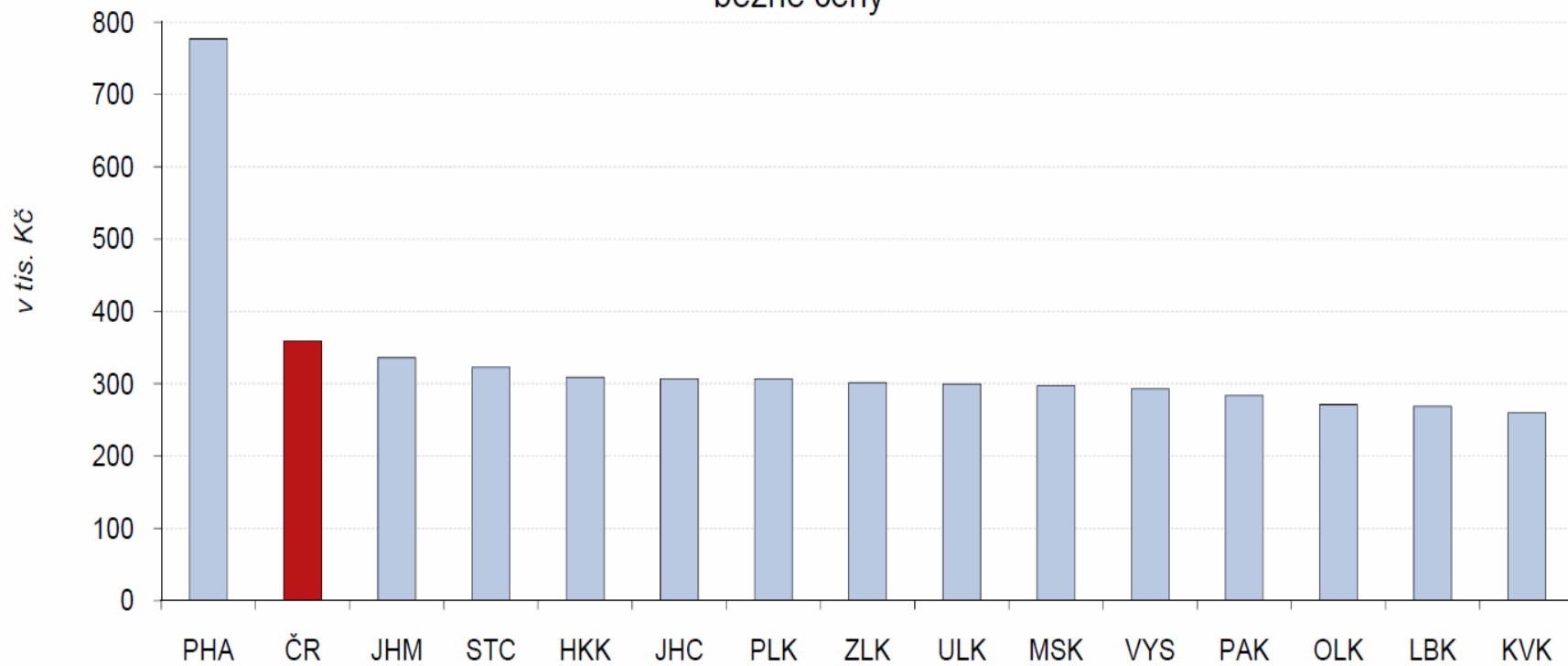
Odchylka* HDP na obyvatele od 75% průměru EU27

v oblastech NUTS 2, v procentních bodech

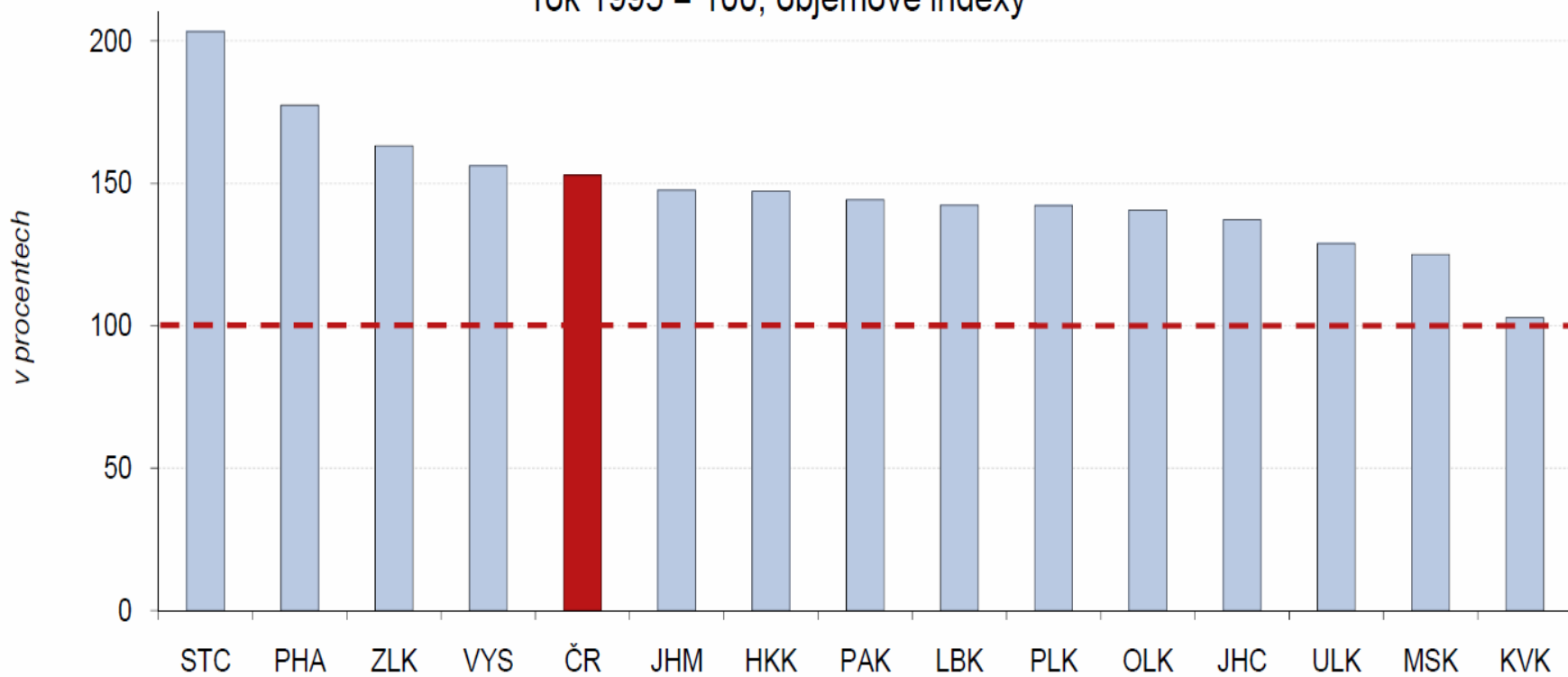
Zdroj: ČSÚ

Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele v roce 2010 v krajích ČR běžné ceny

Zdroj: ČSÚ

Hrubý domácí produkt v roce 2010 rok 1995 = 100, objemové indexy

Zdroj: ČSÚ

Agregátní poptávka

- Týká se všech statků dohromady, domácího produktu
- Ukazuje vztah mezi cenovou hladinou a reálným HDP, který domácnosti a firmy chtějí kupovat
- Průběh funkce agregátní poptávky je klesající

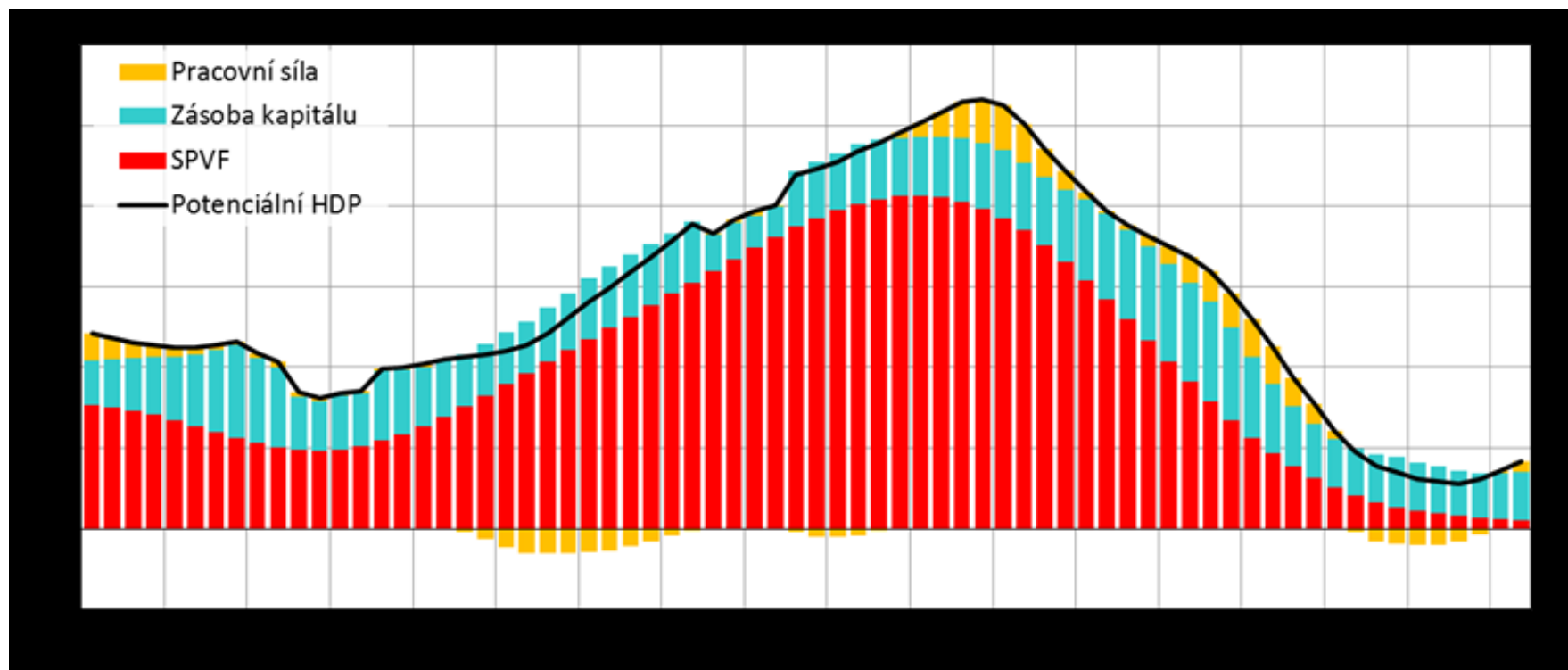
Agregátní nabídka

- Vztah mezi cenovou hladinou a reálným HDP, který firmy chtějí vyrábět
- Když se zvyšuje cenová hladina, lidé i firmy po určitou dobu podléhají peněžní iluzi
 - Peněžní iluze – člověk či firma si uvědomuje růst své vlastní ceny, ale neuvědomuje si růst ostatních cen

Potenciální produkt

- Produkt, který se vyrábí při přirozené zaměstnanosti
- **Není ovlivněn změnami cenové hladiny**
 - Změny cenové hladiny mohou vychýlit HDP od potenciálního produktu pouze krátkodobě, nikoliv dlouhodobě

Tempo růstu potenciálního produktu (v %, příspěvky v procentních bodech)

SPVF = souhrnná produktivita
výrobních faktorů

Zdroj: ČSÚ, ČNB a propočty MF ČR

Inflace

- Projev makroekonomické nerovnováhy
- Pokles kupní síly peněžní jednotky (nikoliv kupní síly lidí)
- Růst cenové hladiny
 - Cenová hladina – celková úroveň cen výrobků a služeb, které se v hospodářství prodávají a nakupují

Deflace a dezinflace

- Nutné rozlišovat
- Deflace – pokles cenové hladiny
- Dezinflace – zpomalující se inflace
 - Všeobecně pokládána za známku velmi dobrého stavu ekonomiky
 - Deflace naopak vnímána jako velmi negativní stav ekonomiky

Měření inflace

- Cenové indexy
 - Index spotřebních cen
 - Index cen výrobců
- Deflátor HDP
- (parita kupní síly)

Cenové indexy

- Vážené průměry cen vybraných zboží a služeb
- Index spotřebitelských cen (CPI)
 - Zachycení dopadů změn cenové hladiny na domácnosti a jejich životní náklady
 - Konstruován jako poměr nákladů na pořízení reprezentativního spotřebitelského koše ve sledovaném roku k nákladům na pořízení výchozího roku

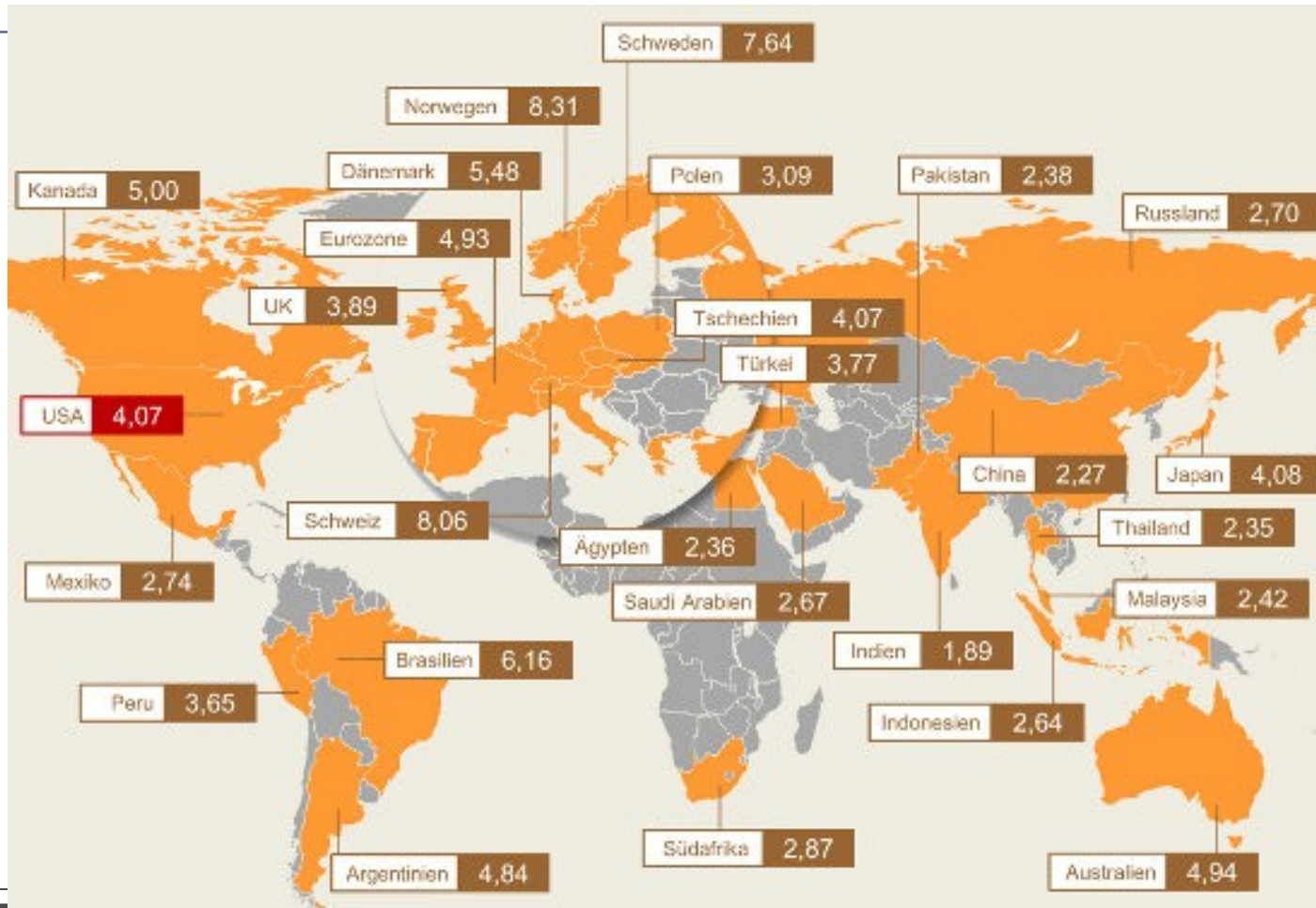
Problémy indexu spotřebitelských cen

- Věrohodnost
 - Záleží na adekvátnosti výběru spotřebního koše co do druhů zboží a služeb i co do vah přiznaných jednotlivým druhům
- Změna struktury výdajů v důsledku změn cen
 - Koš nemusí plně korespondovat
- Neodráží úplnou cenovou hladinu ekonomiky
 - Omezeno na část tržní produkce zařazenou do reprezentativního koše

Deflátor HDP

- Upřednostňován
- Nejkomplexnější z cenových indexů, kterými se měří míra inflace
- Deflátor = $\text{nominální HDP} / \text{reálný HDP} \times 100$
- Postihuje skutečné pohyby cen veškeré finální produkce

Big Mac Index

Zdroj: www.erfolg-mit-geld.de

Typy inflace

- Zjevná vs. skrytá
 - Zjevná – skutečně dochází k růstu cenové hladiny
 - Skrytá – není zachycena cenovým indexem
- Potlačená
 - Vzestup cenové hladiny zablokován (příčiny inflace ale zůstaly uchovány)
- Očekávaná vs. neočekávaná

Typy inflace dle rychlosti

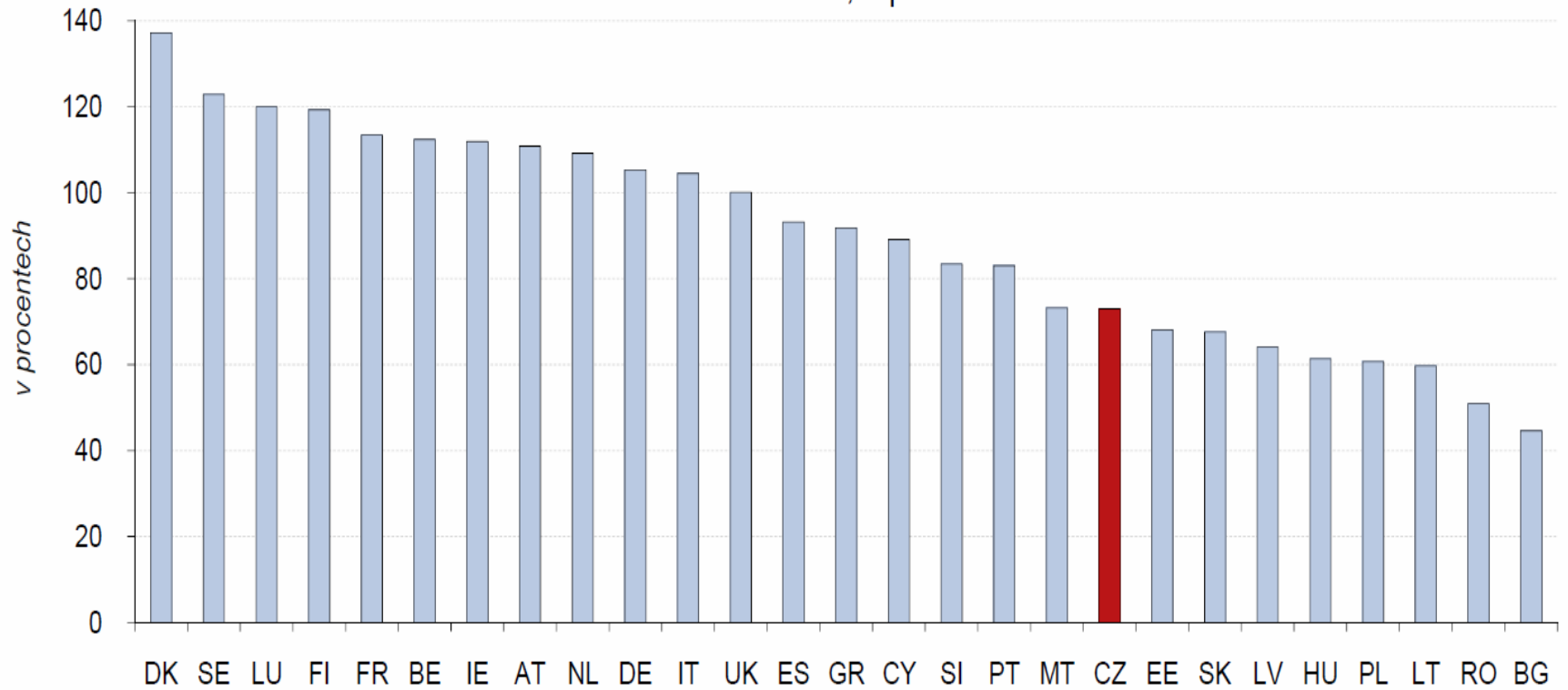
- Mírná (plíživá)
 - Tempo růstu cenové hladiny nepřekračuje tempo růstu výkonu, do 10 %
- Pádivá
 - Pohybuje se řádově v desítkách procent
- Hyperinflace
 - Extrémní případ, v tisících procent

Důsledky inflace

- Názor části ekonomů – mírná inflace stimuluje AD a tím stimuluje i výkonnost ekonomiky a zaměstnanost
- Inflace vyrovnaná vs. nevyrovnaná
 - Vyrovnaná – nemění se relativní ceny (žádné negativní dopady)
 - Nevyrovnaná

Index cenové hladiny v roce 2010 v zemích EU

EU 27 = 100, v procentech

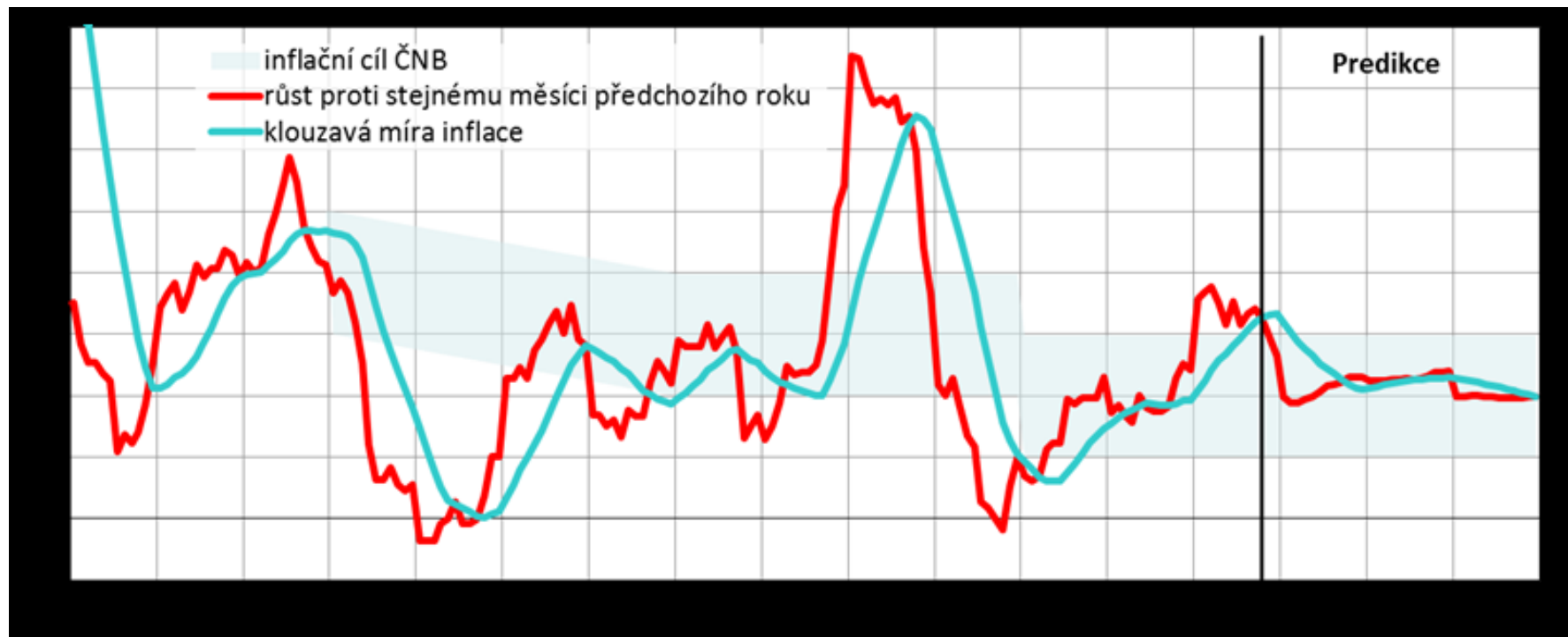

Zdroj: ČSÚ

Phillipsova křivka

- Vztah mezi inflací a nezaměstnaností
- Tzv. substituční teorie inflace

Inflace – spotřebitelské ceny (meziroční růst v %)

Zdroj: ČSÚ, propočty MF ČR

Dodatečná doporučená literatura

■ Meření ekonomického výkonu:

- HOLMAN, R. *Ekonomie*. 4. akt. vyd. Praha : C. H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-891-6. **s. 426-448**
- MUSIL, P. *Ekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-126-7. **s. 239-254**

■ Inflace:

- HOLMAN, R. *Ekonomie*. 4. akt. vyd. Praha : C. H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-891-6. **s. 543-568**
- MUSIL, P. *Ekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-126-7. **s. 330-342**

Děkuji za pozornost
